

Prefàci pèr la reedicion de 1976

Los Contes dels Balssàs ? Cresi qu'aquel libre agradarà pas a degun... Sabi que se La Grava sul camin pareis un jorn, serà mal vista de pertot...

Aquélei frasòtas de la correspondéncia de Joan Bodon amb l'Enric Molin que podriam d'autres amics sieus enfortir de confidéncias parieras que nos faguèt, son ara una mena de paradòxa. Ges d'escrivan occitan dau sègle XX que siá tan legit, apassionadament amat et comentat coma lo *nòstre* Bodon. Tant i a que nos demandam ara, coma nos demanderiam de còps, se fins dins lo biais qu'aquela òbra capitèt, i a pas una malentenduda, e s'aqueu possessiu *nòstre* es pas una mena de bavarditge que l'autor darrier ò dedins son escrich contunha de nos contestar. O dise a l'ora que d'un biais indefugible lei companhs dau romancier mòrt s'apoderan d'eu pèr lo situar dins élei ò pèr se situar dins eu. O dise au nom d'una lònga reflexion facha sus sei manuscrits tant coma sus sei libres editats e reeditats, ò mentre que se passejaviam ensèm, i a dos ans, i a un an sus lo Causse. O dise un pauc pèr mantenir viva sa volontat de viure, es a dire de se plantejar totjorn sus un autre terren que lo qu'aviá de segur paur de i èstre encordelat, a la mesure d'una mediocritat de mesa en scèna literària. Es pas un ministèri que de la formulacion militanta de l'occitanisme recènt.

I a dins la tiera de sei libres e dins tota la tematica que lei teís, un voler de se trobar en se desfasant dei definicions. D'un biais generau, aculhit pèr una generacion, la sieuna, que trencava la relacion amb la produccion felibrenca, causiguèt de demorar fidèu d'aquí a la fin amb lo Felibritge roergàs e de faire de Molin son confident principau d'escritura.

Dins lei desplaçaments successius, a partir deis annadas cinquanta, cèrca de parlar amb sa vòtz pròpria en còntraponch de la vòtz que risca de dominar. Es l'afaire conegut de *La Grava sul camin* que respònd, sus lo tèma de la guerra e de l'engatjament, a ma *Vida de Jonn Larsinhac*, pèr dire lo contrari. Es l'afaire de *La Santa Estèla del Centenari* que se vòu libre inclassable. Mai tanbèn dau *Libre dels Grands Jorns* qu'una jurada d'I.E.O comprèn pas sa modernitat fonsa. Es l'afaire de tota sa poèsia en contradiccion de la poèsia qu'estampa *Messatges*, e que deu esperar 1968 pèr prene son importància. Seríá estat benlèu l'afaire de *Las Domaisèlas*, lo roman foguès estat acabat: ne seríá sortit, e ne sortirà de tot biais, perque la part escricha pòt pas demorar manuscrita, un Bodon non esperat, que se sasís dau tèma de l'ambigüitat sexuala, de l'avèrs feme de l'òme.

Amb aquò, es segur que Bodon tròba l'ajuda de seis amics e que fin finala es comprés, justificat dins l'espaci d'una literatura occitana e d'un occitanisme que l'aculhisson e qu'eu apastura de tèxts noiriguiers. Aquel espaci es bastit devers 1970. Aquí que Bodon servís unanimitat de pròva capitala dau malastre occitan, au moment que lo malastre es plus una constrencha fatidica. La dialectica abís-remonta s'articula sus eu. Se bota a escriure *La Quimèra*. Mai *La Quimèra* es pas embarrada dins la definicion d'ont manifestament tira l'origina. Benlèu perqu'es sa sola òbra narrativa mancada ; mai qué vòu dire « mancada » ? Dins la manca, dins leis asclas dau projècte dau roman istoric e occitanista, se legís una faula extraordinària de l'exilh, una altra de la circulacion fantastica dins lo país reau e una altra de l'amor impossible. Leis escorregudas de la quimèra traucan de tota part lo plen de la pedagogia occitana demonstrativa.

N'aurem pas finit lèu amb Bodon. M'an demandat un prefaci a *La Grava*. Aqueu prefaci, l'escribe pèr mantenir tant coma pòde una lectura dubèrta, pèr que se tampe pas de ges de comentari normatiu la butada de l'escrich liberator que la mòrt d'una man a pas arrestada.

Mai d'abòrd que de *La Grava* n'es question, la question es la d'aquel *ieu* contunhós que nais aici e que Bodon abandonarà rèn que pèr lo Clamenç de *Las Domaisèlas*. Bodon diguèt pron sovènt que parlava d'eu primier, e que d'aquò se sentiá pas un vertadier romancier.

— Mon òbra es autòbiografica.

Retengam d'efièch dins *La Grava* lei luòcs, la familha, l'experiéncia d'Alemanha: aquò's l'òme-Bodon, son istòria. Mai l'escandalhatge de la veritat en referéncia de vida es una besucariá inutila e enganaira. Çò important es la trencadura que i a d'un moment dins lo *ieu*:: bèn vesedoir dins

aquò que l'Enric de Savinhac dintra pas a l'Escòla Normala, luòga que Bodon eu dintrèt. Sus aquela distància s'intègra a la narracion tot lo possible que podíá i aver dins l'òme Bodon, un possible qu'es una massa de patiments, d'exclusions, de misèria. L'autor dona a legir l'operacion amb la mòstra de l'acte sieu d'escriure: — Amic, escrivi per tu al lum d'una paura lampa sus una fuèlha de papièr d'escòla. Te coneisserai pas jamai, probable, mas pr'aquò te vòli contar la mia vida, una tràcia de vida.

Es antau, dins l'operacion d'escriure *ieu*, que la faula collectiva intra dins lo roman (faula, una paraula que podètz pas emplegar pas tot parlant dei libres de Bodon). E lo sens se bastás: *la Grava* vèn un luòc de pluralitat, plurau deis exclusits, de la « condicion populara » just après la guèrra ; Enric pòt venir tal ò tal païsanet emportat pèr lo ronfle de son tèmps, pòt venir un Alemand miserable coma eu. A partir de la Santa Estèla es sus aquela rompedura dau *ieu* metodicament esplechada que grelharà lo fantastic, la *science fiction*, la simbolica dau cancèr dins lo *Libre dels Grands Jorns*, la religion minoritària e reguèrga deis enfarinats, lo desplaçament de l'Argier de 1970 a l'Argier dau sègle XVII dins la Quimèra. La donada essenciala de l'onirisme de Bodon es de parèisser aquí que lo *ieu* es totjorn *i e u*, e pasmens se fendascla en destinadas de l'etèrn e indefinit Catòia.

Dins lo tèmps sentiguèr coma aquo èra modèrn. Se l'ascla es senhalada d'interrogacion (*Qual èri ?* dins *La Grava* ; *Me demandi çò que soi*, en tèsta de *La Quimèra*), e se l'escritura es una cèrca de comunicacion, vouguda fervorosament e denegada, avèm aquí una pèça mèstra dau questionament modèrn. Pensam a l'existencialisme, non pas que Bodon siá jamai estat filosòf de mestier, mai perque viviá de l'ansia de son tèmps, ò a aquela ansia portava testimòni. Se lo *ieu* trencat es occitan, e se *Occitània* es utopia fantastica, se lèva un questionament sus l'istòria que cau pas ne relenquir l'ample a una simpla angoissa occitanista, e mai aquela angoissa siá lo sol biais possible, aici e ara, de pausar l'istòria incertana. En marge d'aquela modernitat de situacion de l'òbra, vouldriáu apondre una precision importanta sus la cultura de Bodon. E mai aquel escrivan aguèsse causit de pas trencar amb una mena de provincialisme felibrenc e foguèsse totjorn demorat fidèu a la vòtz folklorica que reculhiguèt dins sa familha, sa curiositat pèr lo defòra s'aflaiguèt jamai. Era un immense legèire: de poèsia, de romans. S'es pron dich que sa frasa de pròsa es ligada au debanar de l'oralitat occitana e que d'autre costat sa simplicitat es un voler pedagogic occitanista. Cau apondre qu'aquò s'explica tanbèn pèr una meditacion sus la rapiditat de la narracion americana contemporanèa. Bodon escriu coma escrivon los romanciers mai avançats de son epòca, un pauc de pertot. Aquò siá dich, vertadierament (i tòrne) en prefaci. E cortet, coma se deu, pèr pas esparnhar de legir mai *La Grava*, pèr pas enebir una fonccion liura de legida. Tan solament pèr assenhalhar qu'entre 1950 e 1975, dins d'escòlas campanhòlas de Roèrgue coma a l'Arbatach en Argeria, l'escritura occitana se faguèt tant occitana de venir exemplara de l'aventura de l'òme tot d'aqueste sègle. D'aquí que Bodon es sus una diferéncia sempitèrna: amb l'adesion a un universalisme desrasigat, que fariá desaparèisser son occitanitat, mai tanben amb la reduccion a l'occitanitat estRICTA.

Sèmpe exilhat, au fons, e que descuerp dins la fugida e lo desplaçament, lo manten de l'interrogacion rica e dolorosa. Es aquò que ditz *La Grava*: retorn a l'ostau e vent d'autan qu'empòrta l'èime a la conquista d'un endacòm mai.

Robèrt LAFONT.